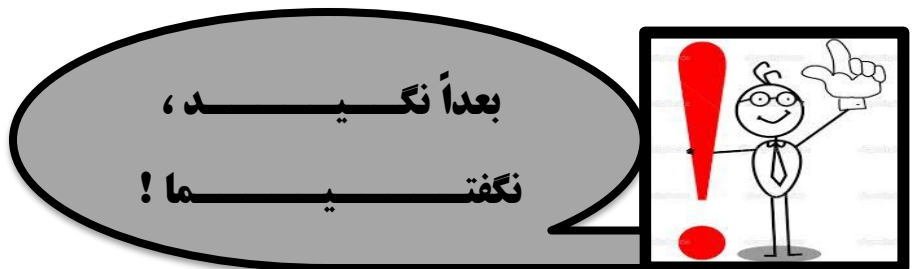

درس نامه ی درس هشتم

همانطور که در درس قبل گفتیم ، مسند کلمه ای است که قبل از فعل اسنادی می آید .

➤ هر مسند صفت است .

➤ همان طور که می دانیم فعل های « است - بود - شد - گشت - گردید - » و خانواده های آنها منفی آنها اسنادی هستند .

➤ اگر دو فعل « گشت و گردید » با پیشوند همراه شود ، غیر اسنادی می باشند .

مانند : فوتبالیست های غیور به ایران باز گشتند . (غیر اسنادی) یا

ز رحمت نگردد تهی دست باز (غیر اسنادی - باز نگردد)

➤ فعل « شد » اگر به معنی « رفتن » به کار رود غیر اسنادی (خاص) است .

مانند : یقین دیده ی مرد بیننده کرد شد و تکیه بر آفریننده کرد (غیر اسنادی - رفت)

➤ افعال ربطی (اسنادی) بعضی مواقع به صورت مخفف به کار میروند .

مانند : غنچه گفت : گرچه دلتنگم (دلتنگ هستم)

➤ یادتان باشد که افعال (است - بود - شد) به صورت فعل کمکی با بقیه ی افعال ، برای ساختن فعل در ماضی نقلی ، ماضی بعید و ماضی التزامی به کار می روند ، که البته مواظب باشید این کار باعث ربطی شدن آن فعل نمی شود .

مانند : خورشید تازه سرزده بود . (ماضی بعید فعل سر زدن) یا

خستگی مفرط او را از پای در آورده است . (ماضی نقلی فعل آوردن) یا

شاید به خواب شیرین ، فرهاد رفته باشد . (ماضی التزامی فعل رفتن)

قبلاً فعل های گذرا (متعدی) و ناگذر (لازم) را خواندیم. اکنون جملاتی که مسند و فعل اسنادی داشته باشند فعل گذرا به مسند می گویند. این گونه جمله ها به مسند نیاز دارند و از مصدرهای «بودن - شدن - گردیدن» و هم معنی آنها ساخته می شوند. (است - گشت - گردید)

مانند : باز هم در کلاس غوغاش شد

مسند فعل اسنادی (گذرا به مسند)

قصه های مثنوی گوناگون است.

مسند فعل گذرا به مسند

پرسش و پاسخ

- ۱- در عبارت ها و بیت های زیر نهاد، مسند و فعل اسنادی را پیدا کنید.
- ز وحشت سست شد بر جای ناگاه / ز رنج خستگی در ماند در راه
 - متخصصان و دانشمندان جهانی مجبور شده اند اعتراف کنند جوانان ما با پشتوانه ی ایمان و همت، توانسته اند استعداد جوشان خود را آشکار کنند.
 - کژال به صورت روناک خیره شد.
 - کژال از جای شد.
 - او خیز برداشت و حمله ور شد.
 - کژال تمام تنش ترس شده بود.
 - کاش این زمانه زیر و رو شود / روی خوش به ما نشان نمی دهد
 - چون گشت زمین ز جور گردون / چونین خفه و خموش و آوند

توضیح رسم نمودار

همان طور که می دانید گزاره از چهار قسمت تشکیل شده است : ۱- مفعول ۲- متمم ۳- مسند ۴- فعل

جملات چند جزیی

❖ دوجزیی: { الف } (نهاد + فعل) - مانند : خورشید می درخشید .

❖ سه جزیی: { الف } (نهاد + مفعول + فعل) - مانند : زهرا کتاب خرید .
 { ب } (نهاد + مسند + فعل) - مانند : هوا سرد است .
 { ج } (نهاد + متمم + فعل) - مانند : زهرا به کتابخانه رفت .

❖ چهار جزیی: { الف } (نهاد + مفعول + متمم + فعل) -
 مانند: (آن مرد فرزانه و دانا مطلب مهمی را به من یاد داد .
 { ب } (نهاد + مفعول + مسند + فعل)
 مانند: (زهرا دوست خود را قهرمان بزرگی می دانست .
 { ج } (نهاد + متمم + مسند + فعل)
 مانند: (مرد مروستا به او دکتر می گفتند .
 { د } (نهاد + مفعول + مفعول + فعل)
 مانند: (او فقرا را لباس پوشانید .

بعداً نگیند ،

نگفتیم ما !

➤ به اجزای اصلی جمله (فعل - نهاد - مفعول - مسند) ارکان جمله میگویند .

➤ ممکن است در میان این ارکان « مضاف الیه ، صفت یا متمم » قرار بگیرد ، اما اعضای همیشگی ، همین ارکان هستند .

➤ یک راه ساده ی شناسایی آنها این است که بدانید : پیش از ارکان کسره یا حرف اضافه وجود ندارد .

تمرین

۱- جدول زیر را کامل کنید .

- علامه محمد تقی جعفری ، از همان کودکی کنجکاو و دقیق بود .
- امید است با نشاط و خرمی درس هایتان را خوب بخوانید .
- حجره ای که برای محمد تقی از همه ی دنیا بزرگ تر بود .

نهاد	مفعول	مسند	متمم	فعل

۲- مترادف عبارت های زیر را در میان جمله ها پیدا کنید ، سپس هر عبارت را جایگزین مترادف آن در جمله ی

مورد نظر بکنید و جمله را بازنویسی کنید . (دقت کنید که یکی از عبارت های زیر اضافه است .)

« قدر بدانید - ببخشید - پاسخ دادم - سلامتی بدهد - خواندم - شگفت زده شدم »

▪ نامه ی محبت آمیز شما را قرائت کردم .

.....

▪ از حل مسائل ریاضی و خواندن جغرافیا به وجد آمد

.....

▪ از خداوند خواست به او اخلاص و همت بلند عطا کند .

.....

▪ اطاعت و خدمت پدر و مادرتان را غنیمت شمارید .

.....

▪ از خدا خواست که بیماری و کسالت مادر را شفا دهد .

.....

نگته ی املائی

- ۱- در نوشتن املائی دو کلمه ی « گزاردن - گذاردن » نباید با هم اشتباه کرد .
گزاردن به معنی (ادا کردن و به جا آوردن) و گذاردن به معنی (نهادن و قرار دادن) است .
- ۲- بهتر است هنگام شنیدن نشانه های اختصاصی در املا ، شکل نوشتاری کامل آنها نوشته شود .
مانند : (ص) = صلوات الله علیه

تمرین

۱- کلمه ی صحیح املائی را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید .

- یکی سر بر نمی دارد که دو گانه ای (بگذار - بگزار)
- انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) می باشند . (بنیان گزار - بنیان گذار)
- ما دانش آموزان از سخنان رهبر کشورمان درباره ی جوانان و نوجوانان
هستیم . (سپاس گزار - سپاس گذار)
- در نماز جماعت باید پشت سر امام جماعت نماز (بگذاریم - بگزاریم)
- او با مادرش به رفت . (گشت و گذار - گشت و گزار)

۲- عبارت کامل نشانه های اختصاری را بنویسید .

- دانش آموزان یک مدرسه ی دخترانه برای امام خمینی (ره) نامه
می نویسند .
- دکتر سعید کاظمی آشتیانی به پیامبر (ص) و یارانش عشق می ورزید .
- همزمان با تولد امام خمینی ولادت بزرگ ترین بانوی عالم ، حضرت فاطمه ی زهرا (س)
..... نیز می باشد .
- هر سال نیمه ی شعبان جشن ولادت حضرت قائم (عج) می باشد .

۳- با حروف در هم ریخته ی زیر ، واژه هایی بسازید که ارزش املائی داشته باشند و در درس به کار رفته باشند .

(ج - ح - م - ر - ه - ض - ی - ت)

نگته نگارشی

به جملات زیر توجه کنید :

سمیرا در مسابقه برنده شد و جام قهرمانی را گرفت .

سمیرا در مسابقه برنده و جام قهرمانی را گرفت .

جمله ی نخست درست است . اما در جمله ی دوم به سبب حذف فعل شد از بخش اول ، جمله نادرست است .

در این مثال ، فعل جمله ی اول (برنده شد) و فعل جمله ی دوم (گرفت) است . این دو نمی توانند جانشین هم

شوند . بنابراین ، هرگاه فعل جمله ها متفاوت باشد ، نمی توان یکی را حذف کرد . حذف فعل هنگامی درست است

که عیناً تکرار شده باشد و ما برای پرهیز از تکرار آن یک فعل ، معمولاً اولی را حذف می کنیم و دومی را نگه

می داریم .

مانند : ما میهن خود را گرامی و پدر و مادرمان را دوست می داریم .

تمرین درست نویسی

جمله های زیر را ویرایش کنید .

▪ پدر ، نامه ی فرزندش را باز و آن را خواند .

▪ شغال شکمو به باغ وارد و از انگورهای آن خورد .

تمرین انشای نویسی

❖ شب یلدای سال گذشته ی خود را به یاد بیاورید و با استفاده از قدرت تخیل خود دو تا از ماجراهای خاطره

انگیز آن شب را در دو بند بنویسید .

درس نامه ی درس نهم

نکته ی اول

- ❖ زمان فعل :
- ۱- انجام شدن کاری یا روی دادن حالتی
 - ۲- زمان
 - ۳- شخص و شمار (جمع یا مفرد بودن)

به جمله های زیر دقت کنید :

- ۱- ایرانیان ، کاغذ سازی را در قرن های نخستین اسلامی از چینیان آموختند .
- ۲- گنجینه های قرآن، ارج هنر ایرانی را در زمینه های اسلامی نشان می دهد.
- ۳- اسلام روح تازه ای در پیکر ایرانی خواهد دمید .

در جمله ی شماره ی (۱) فعل « آموختند » انجام گرفتن کاری را در زمان گذشته می رساند ، به این فعل « ماضی یا گذشته » می گویند . فعل « نشان می دهد » در جمله ی (۲) ، انجامگرفتن کاری را در زمان حال می رساند . به این فعل « مضارع یا حال » می گویند . فعل « خواهد دمید » در جمله ی شماره ی (۳) انجام کاری را در زمان آینده می رساند که به این فعل « مستقبل یا آینده » می گویند .

توجه!

*** فعل مهم ترین جزء جمله است .

*** پس زمان های فعل (حال - آینده - گذشته) می باشد .

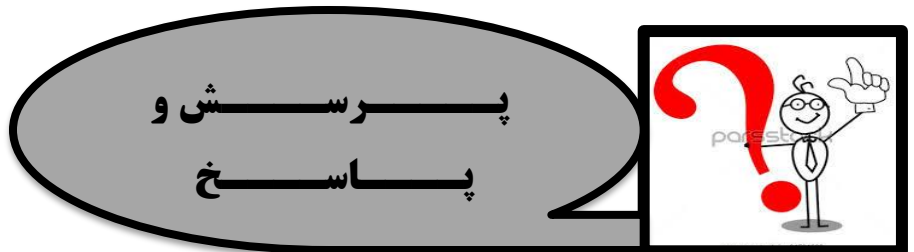
***شخص و شمار فعل (اول شخص - دوم شخص - سوم شخص مفرد) و (اول شخص - دوم شخص - سوم شخص جمع) هستند.

قالب قطعه

شعری است که مصراع های دوم همه ی بیت های آن هم قافیه هستند . حداقل بیت های قطعه ، دو بیت است . اما حداکثر آن مشخص نشده است . موضوع قطعه پند و اندرز ، مسائل اخلاقی و اجتماعی می باشد . معروف ترین قطعه سرایان : ابن یمین (قرن ۸) / انوری (قرن ۶) / پروین اعتصامی (قرن معاصر) / و شاعران دیگری چون سعدی و.... قطعه سرایی می کرده اند .

طرح گرافیکی قطعه

●	_____	_____
●	_____	_____
●	_____	_____
●	_____	_____

۱- در بیت ها و عبارات های زیر ، زمان فعل ها را مشخص کنید .

- اگر پولشان گم شود ، دل آزرده می شوند و در جست و جوی آن ، دنیا را زیر و رو می کنند ، اما هرگز از تلف شدن وقت خویش نگران و ناراحت نمی شوند .
- یاد دارم که در ایام طفولیت ، متعبد و شب خیز بودم .
- از کتاب فروشی دم بازار یک دفترچه ی صد برگ خریدم و با قلم نی ، خیلی خوش خط و درشت ، روی جلدش نوشتم ، (سفرنامه ی اصفهان)
- نفس باد صبا مشک فشان خواهد شد
- چشم بیدار علی خفته نیافت

۲- زمان فعل های جدول زیر را تغییر دهید .

آینده	مضارع	ماضی
		نوشت
	می دویم	
خواهند رفت		
	بیفزاییم	
		آراستند

۳- قالب شعر زیر را مشخص کنید و بنویسید .

چه خوش گفت زالی به فرزند خویش / چو دیدش پلنگ افکن و پیلتن
 گر از عهد خریدت یاد آمدی / که بیچاره بودی در آغوش من
 نکردی در این روز بر من جفا / که تو شیر مردی و من پیرزن

۴- نام هر قالب شعری را در جلوی طرح گرافیکی آن بنویسید .

	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____

	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____

	_____		_____
	_____		_____

۵- قافیه و ردیف ، حروف روی و پیام را در قطعه ی زیر مشخص کنید .

بزرگی پندی به فرزند داد
هر چه کنی کشت همان بدروی

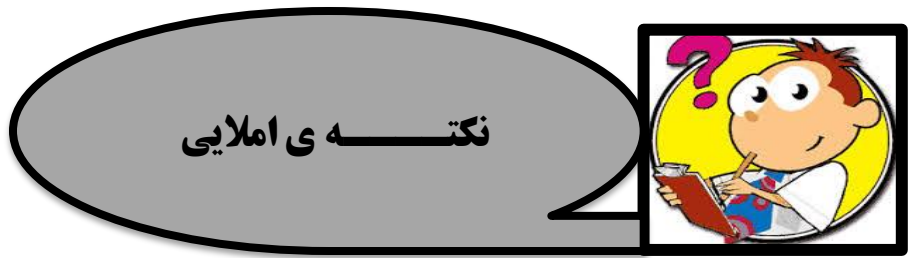
کای پسر این پیشه پس از من تو را است
کار بذر نیک چون کوه و صدا است

۶- موضوع قطعه را بنویسید و از شاعران قطعه سرای معروف ، سه نفر را نام ببرید .

.....

.....

.....

نکته ی املايي

۱- یکی از راه های تشخیص شکل درست املاي کلمه ها علاوه بر توجه به معنا ، دقت در رسم الخط رایج زبان است . مانند : خواهش، بالاخره و ...

۲- کلمه ی « فراغ » به معنی « آسودگی» و کلمه ی « فراق » به معنی « جدایی » است . تشخیص درست این دو کلمه در هنگام املا از راه مهارت شنیدن و معنی جمله ، امکان پذیر است .

تمرین

۱- با توجه به متن درس جای خالی را با کلمه ی مناسب پر کنید .

- معلم با همان گرمش ادامه داد : « خیلی عالی است . »
- اگر با او همسفر می شدی در طول راه زیبای قرآن او را می شنیدی .

۲- در متن زیر غلط های املايي را پیدا کنید و درست آن را بنویسید .

مهم این است که در مقابل سختی تسلیم نشد . اگر انسان در برابر دشواری ها بایستد ، بر آن چیره می شود ، البته

باید سبر و تاقت را از دست نداد و هیچ گاه ناسپاسی نکرد .

نکته نگارشی

درست نویسی

به دو جمله ی زیر توجه کنید :

الف) نام ، نشان ماست ، نام من فاطمه است و دارم برایت نامه می نویسم .

ب) نام نشان ماست ، نامه من فاطمه است و دارم برایت نامه می نویسم .

جمله ی (الف) صحیح است به کار گیری نشانه ی (ه) در دومین جمله ی ردیف (ب) در کلمه ی (نامه)

(نادرست) است . آنچه در این جمله از این کلمه ، تلفظ می شود صدای (ا) است .

*** تمرین

۱- جمله های زیر را ویرایش کنید .

- سوار از راه رسید . سواره بر اسب ؛ او پیاده بود و ما سواره .

- کار جوهر انسان است . کاره من خوانده و نوشتن است ؛ من همه کاره نیستم .

۲- با بهره گیری از تخیل ، متن زیر را حداقل در دو بند ادامه دهید .

دیروز وقتی از سرازیری نزدیک خانه مان پایین می آمدم تا به مدرسه بروم ، ناگهان پایم به تکه سنگ شکسته ی پله ها گیر کرد .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

آرایه‌ی تضمین

گاهی شاعران و نویسندگان در ضمن شعر یا نوشته‌ی خود مصراع یا بیتی از شعر شاعر دیگر یا سخنی از نویسندگانی را می‌آورند. به این کار تضمین گفته می‌شود.

مانند: چه خوش گفت: فردوسی پاکزاد
که رحمت بر آن تربت پاک باد
« میازار موری که دانه کش است
که جان دارد و جان شیرین خوش است »

ز ک ت ه : در تضمین سخن شاعر یا نویسنده حتماً در گیومه « می‌آید.

شاعر شعر بالا سعدی، نقل از فردوسی

تضمین دو نوع است: ۱- تضمین آشکار
❖ تضمین آشکار:

در این نوع تضمین، شاعر نه تنها شعری از شاعر می‌آورد، بلکه نام گوینده کلام را نیز بیان می‌کند.
مانند: صائب، این آن غزل حافظ مشکین نفس است / بشنو ای خواجه اگر ز آنکه مشا می داری

ز ک ت ه : در بیت بالا چون صائب نام شاعر شعر را آورده، از تضمین آشکار استفاده کرده است.

❖ تضمین پنهان:

در این تضمین، چون شعر بسیار مشهور و زبانزد است، نامی از خود شاعر برده نمی‌شود.

مانند: نه او نمرده است که من زنده‌ام هنوز / او زنده است در غم شعر و خیال من

آن شیرزن بمیرد؟ او شهریار زاد / هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق

در این جا شهریار در آخرین مصراع خود، شعری از حافظ شیرازی نقل قول کرده است اما چون نامی از حافظ نبرده است تضمین پنهان است.

قالب شعر مسط

شعری است که از رشته‌های گوناگون پدید می‌آید. قافیه‌ی رشته‌ها متفاوت است و در هر رشته همه‌ی مصراع‌ها به جز مصراع آخر هم قافیه‌اند. مصراع آخر هر رشته را بند گویند. این مصراع که در تمام رشته‌ها، هم قافیه است، حلقه‌ی ارتباط تمام رشته‌هاست.

موضوع مسط

مدح و ستایش و اشعار سیاسی، ملی و میهنی است.

از معروف ترین مسمط سرایان می توان منوچهری - ملک الشعراى بهار و قآنى را نام برد . بنیان گذار مسمط منوچهرى دامغانى مى باشد .

مسمط تضمینی

مسمطی است که بند آن در هر رشته ، به ترتیب مصراع دوم بیت های یک غزل است . یعنی شاعر بیت های یک غزل را به ترتیب در پایان رشته های مسمط می آورد و تعداد رشته ها ، تابع تعداد بیت های غزل است . نام دیگر مسمط تضمینی ، (مسمط مخمس) است چون از پنج مصراع تشکیل شده است .

طرح گرافیکی مسمط تضمینی

●	_____	●	_____
●	_____	●	_____
	●	_____	
▲	_____	▲	_____
▲	_____	▲	_____
	▲	_____	
★	_____	★	_____
★	_____	★	_____
	★	_____	

قافیه در رشته ها هر چهار مصراع قافیه یکسان دارند ، اما بندهای چند رشته همه با هم ، هم قافیه هستند .

آرایه ی جناس

به شباهت دو یا چند واژه در تلفظ یا نوشتار ، با معنی متفاوت ، جناس می گویند .
دو یا چند کلمه ی هم جناس گاهی فقط در معنی ، متفاوت هستند . اما تلفظ و نوشتار یکسانی دارند و حتی علاوه بر تفاوت در معنی ، در یک حرکت یا یک حرف با هم تفاوت دارند .
جناس به دو بخش ۱- جناس تام ۲- جناس ناقص تقسیم می شود .
❖ جناس تام :

به جناسی که دو واژه عیناً مثل هم تکرار شده باشد ولی فقط در معنی فرق کند ، جناس تام می گویند .

مانند : بهرام که گـور می گرفتی همه عمر

دیدی که چگونه گـور بهرام گرفت

شکار گورخر

قبر

❖ جناس ناقص

این نوع جناس به چند قسمت تقسیم می شود که هر قسمت در زیر به طور کامل توضیح داده می شود .

الف (جناس ناقص حرکتی :

آن است که دو واژه فقط در حرکات با هم تفاوت دارند

مانند : گِل و گُل / کِرَم و کَرَم / مَهر و مِهر

ب) جناس ناقص اختلافی :

به جناسی گفته می شود که دو واژه فقط در یک حرکت اختلاف ندارند . حال می خواهد این حرف در اول ، وسط و

یا آخر واژه باشد .

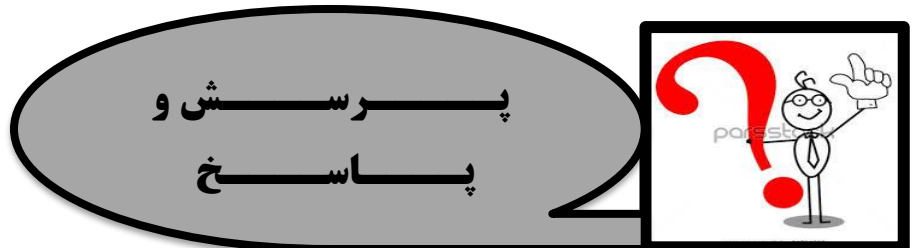
مانند : خروش و خروس / بختم و رختم / بیزار و بازار

ج) جناس ناقص افزایشی :

در این جناس ، یکی از واژه ها حرفی بیشتر از واژه ی دیگر دارد . حال می خواهد این حرف در اول ، وسط و یا

آخر باشد .

مانند : نظر و منظر / چمن و چمان / شفق و شفقت

۱- در ایات زیر انواع جناس را مشخص کنید .

- خرم تن او که چون روانش / از تن برود ، سخن روان است
- صبحدم ناله ی قُمری شنو از طَرف چمن / تا فراموش کنی فتنه ی دور قَمَری
- صبرم ز روی دوست میسر نمی شود / دانی طریق چیست ؟ تحمل ز خوی دوست
- دلا ز رنج حسودان مرنج و واثق باشد / که بد به خاطر امیدوار ما نرسد
- همه ی گِل های عالم آزمودم / ندیدم چون تو و عبرت نمودم
- چون گِل بشنید این گفت و شنودم / « بگفتا من گلی ناچیز بودم
و لیکن مدتی با گُل نشستم »

۲- قالب مسوط تضمینی را تعریف کنید و طرح گرافیکی آنرا بکشید .

۳- از معروف ترین شاعران مسمط سرا دو نمونه نام ببرید .

۴- دو آرایه ی تضمین ، کنایه و تشبیه را در ابیات و عبارات مشخص کنید .

- *** گرفت آن گل و کردم خمیری / خمیری نرم و نیکو چون حریری
- نیما با کنجکاو ی به دهان معلم چشم دوخته و با تمام وجود در جاذبه های شعر غرق شده است .
- شبی در محفلی با آه و سوزی / شنیدستم که مرد پاره دوزی

چنین می گفت با پیر عجوزی / « گلی خوشبوی در حمام روزی

رسید از دست محبوبی به دستم »

درس نامه ی درس دهم

*** نکته : شخص های شش گانه ی فعل

یکی از ویژگی های فعل (شخص) است . فعل ها در زبان فارسی ، شش شخص دارند که :

سه شخص اول ، (مفرد) و سه شخص دوم ، (جمع) است .

به اول شخص (گوینده) ، دوم شخص (شنونده) ، و به سوم شخص (غائب یا دیگر) می گویند .

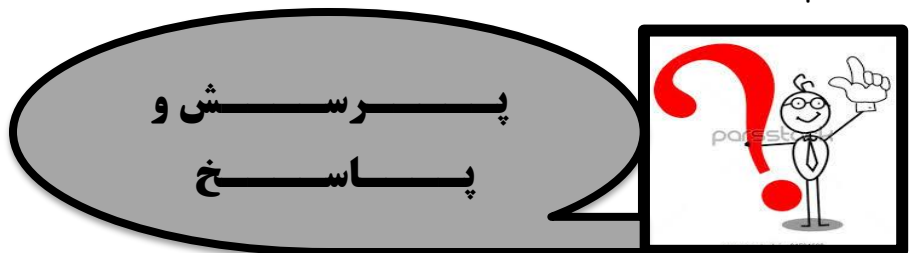
توجه!

- شخص فعل یعنی چندم شخص بودن و شمار فعل یعنی مفرد و جمع بودن .
به جدول زیر دقت کنید .

	مفرد	جمع	
گوینده	اول شخص می روم	اول شخص می رویم	گویندگان
شنونده	دوم شخص می روی	دوم شخص می روید	شنندگان
غایب	سوم شخص می رود	سوم شخص می روند	غایبان

*** نکته : صرف کردن فعل

وقتی ساخت های شش گانه ی فعل فارسی را مانند نمونه ی بالا به دنبال هم بیاوریم ، می گوئیم ، آن فعل را صرف کرده ایم .

۱- شخص و مفرد و جمع بودن (شمار فعل) عبارت ها و بیت های زیر را مشخص کنید .

- ای هدهد صبا به سبا می فرستمت / بنگر که از کجا به کجا می فرستمت
- کنم از حبیب نظر تا دامن / چه غریزی که نکردی با من
- ای کار گشای هر چه هستند / نام تو کلید هر چه بستند
- شهید رجایی ، معلمی متواضع و صمیمی و در کارش بسیار دقیق و منظم و جدی بود .
- به شاگردانش می گفت : من به شما دروغ نمی گویم ؛ شما هم به من دروغ نگوئید .
- شهید رجایی فرد منظمی بود . سر ساعت به جلسه می آمد ، می گفت : « من این نظم را از آقای بهشتی یاد گرفته ام »
- عابران سعی می کردند زودتر خود را به جای گرمی برسانند .

۲- جمله ی زیر مربوط به کدام شخصیت است ؟

« بی دست هم می شود زندگی کرد ولی بی مردم نمی شود . »

۳- جدول زیر را کامل کنید .

شمار	شخص	فعل
مفرد	اول شخص	گرفتم
		دیدید
		آمد
		می شنویم
		خواهند رفت

نکته ی املا

۱- در املا ی کلمات مرکب نوشتن هر دو شکل ، جدا نویسی و سر هم نویسی درست است .

مانند : خوش حال / خوشحال کتاب خانه / کتابخانه

۲- کلمه ی (صلاح) به معنی (خیر و نیکی) و کلمه ی (سلاح) به معنی (ابزار جنگ) است . هنگام نوشتن

املا به تلفظ و معنی آنها توجه کنید .

تمرین

*** در جمله های زیر املا ی صحیح واژه ها را در جای خالی قرار دهید .

▪ برای زیارت حرم مطهر حضرت معصومه (س) دم در از اتومبیل پیاده شدیم . (سخن - سخن)

▪ سکه ها و داخل دست پیرمرد قرار گرفتند . (غلتیدند - غلطیدند)

نکته نگارشی

به دو جمله ی زیر دقت کنید .

الف) آن قدر مطلب را برایش تکرار کردم که به قول معروف (زبانم مو در آورد)

ب) آن قدر مطلب را برایش تکرار کردم که به قول معروف (خسته شدم)

جمله ی اول صحیح است . زیرا بعد از عبارت (به قول معروف) یک سخن معروف و شناخته شده‌ای ، قرار گرفته است ؛ اما در جمله ی دوم سخن معروفی ذکر نشده است . بنابراین هر گاه در نوشته ای ، عبارت (به قول معروف) را به کار ببریم ، باید پس از آن حتماً سخن معروف ، بیتی مشهور و مثلی رایج و ... ذکر کنیم .
مانند : برای آمدن تو آن قدر صبر کردم که به قول معروف زیر پایم علف سبز شد .

تمرین

*** جمله های زیر را ویرایش کنید .

الف) وقتی دو مبصر در یک کلاس باشند به قول معروف نظم کلاس به هم می خورد .

ب) از بس که آن مجلس طولانی شد به قول معروف همه به خواب رفتند .

نکته (راهی برای نظم دادن به ذهن و نوشته)

۱ - سؤال ، اهمیت بسیار زیادی دارد و کلید خیلی از مشکلات و مسائل ذهنی ماست . ذهن پویا و فعال معمولاً پرسشگر است . به همین دلیل گفته اند : « دانا هم می داند و هم می پرسد ؛ اما نادان نه می داند و نه می پرسد ، »

۲ - طرح سؤال مناسب ، در کار نویسندگی هم کاربرد دارد . یکی از روش های ساده سازی کار نوشتن ، بهره گیری از چارچوب پرسش و پاسخ است . طرح سؤال به نظم ذهنی و طبقه بندی و آفرینش فکری ما کمک می کند و جمع آوری اطلاعات را آسان می سازد .

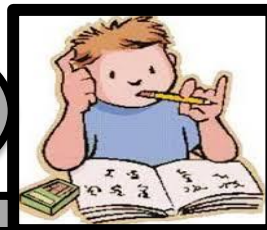
تمرین

یک موضوع انتخاب کنید و هر چه پرسش درباره ی آن به ذهنتان می رسد ، بنویسید .

۲ - کهکشان

۱ - دانشمند

خود آزمایی

۱- کدام گزینه مسند ندارد ؟

- (۱) اودیروزواردمدرسه شده بود .
 (۲) از حرم تا مدرسه راهی نبود .
 (۳) اشتیاق مطالعه در وجودش زنده شد .
 (۴) زیرا شما بسیار بزرگوارید .

۲- با توجه به عبارت « او شیفته ی طبیعت بود و از این که کسانی با خشونت سعی می کردند ، طبیعت

زیبا و آرام را بر هم بزنند ، رنج می برد » کدام گزینه صحیح نیست ؟

- (۱) شیفته : مسند
 (۲) کسانی : نهاد
 (۳) طبیعت در جمله سوم : مفعول
 (۴) رنج : نهاد

۳- در گروه کلمه های زیر ، کدام گزینه ، واژه های غیر هم خانواده وجود دارد ؟

- (۱) نصیحت - نصایح - ناصح
 (۲) سعادت - عید - عادت
 (۳) راضی - رضایت - مرتضی
 (۴) خواهش - خواستن - خواهان

۴- جمع کدام گزینه صحیح نوشته شده است ؟

- (۱) نصیحت : نصح
 (۲) وظیفه : موظف
 (۳) غنیمت : غنایم
 (۴) محتاج : احتیاج

۵- در کدام گزینه ، گروه کلمات به ترتیب حروف الفبایی نوشته شده اند ؟

- (۱) اظهار - اصرار - افرا - الم - ایام
 (۲) شاعر - شاهد - صابون - صعود - ضدیت
 (۳) بنا - بارز - بارو - بادرود - بنیان
 (۴) دام - دین - دود - دوا - دیوان

۶- در کدام عبارت زیر ، فعل اسنادی وجود دارد ؟

- (۱) از روزی که به مدرسه آمد ، کلاس درس را نیز مثل گشت و گذار در صحرا و باغ ها دوست داشت .
 (۲) همان قدر که از زبان کردی لذت می برد ، از حل مسائل ریاضی ، خواندن جغرافیا و علوم به وجد آمد
 (۳) او تعجب می کرد که چرا بعضی از بچه ها درس را به اندازه ی بازی کردن دوست ندارند .
 (۴) وقتی می شنید که هم کلاسی هایش با هیجان از شکار پرنده ای حرف می زدند ، با ناراحتی از آنها دور می شد .

۷- در عبارت زیر چند مصدر به کار رفته است ؟

« گفت : تو چرا کار نکنی تا از مذلت خدمت ، رهایی یابی که خردمندان گفته اند : نان خود خوردن و نشستن ، به که کمر زرین بستن و به خدمت ایستادن »

- (۱) شش
 (۲) پنج
 (۳) سه
 (۴) چهار

۸- در عبارت زیر چند فعل به کار رفته است ؟

« من در آخرین نقطه ی دید که اندک اندک صحرا از نظرم ناپدید شد ، بار دیگر سرم را برگرداندم و با تکان دادن دست هایم به احساسات خاموش اما سرشار از پاکی و صفای این طبیعت و سبزه های معصوم پاسخ می گفتم و به خالق آنها می اندیشیدم .

۱) شش (۲) چهار (۳) سه (۴) پنج

۹- اگر واژه ی « روستام به عنوان یک موضوع کلی باشد به عبارت های زیر که از واژه ی « روستا » به وجود آمده اند ، چه می گویند « آب و هوا- آداب و رسوم مردم روستا - مشاغل روستایی - نوع پوشش روستا نشینان .»

۱) فضا سازی موضوع (۲) زمینه سازی موضوع
۳) موضوع های کوچک و محدود (۴) موضوع های سازنده

۱۰- کدام گزینه بیتی از یک قطعه نمی تواند باشد ؟

- ۱) گلی خندید در باغی سحر گاه / که کس را نیست چون من عمر کوتاه
۲) بکوش و دانش آموز و پرتوی افکن / که فرصتی که تو را داده اند بی بدل است
۳) ما به خود چیزی نکرديم اختيار / کارفرمایان عالم کرده اند
۴) به روزگار جوانیت ، ماتم پیری است / سیه دلی چو تو هرگز نداشت بخت جوان

۱۱- بیت « ای مرغ خرد ، ز آشیانه / پرواز کن و پریدن آموز » چند جمله است ؟

۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

۱۲- نقش کلمات مشخص شده در بیت : « رام تو نمی شود زمانه / رام از چه شدی ؟ رمیدن آموز » به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟

۱) مسند - نهاد - مسند - مفعول (۲) نهاد - مسند - مسند - مفعول
۳) نهاد - مسند - نهاد - نهاد (۴) مسند - نهاد - نهاد - مسند

۱۳- اگر اجزای بیت « به جان زنده دلان سعدیا که ملک وجود / نیرزد آن که دلی را ز خود بیازاری » را بدون افزودن و کاستن کلمه ای مرتب کنیم ، نخستین و آخرین واژه چه خواهد بود ؟

۱) سعدیا - بیازاری (۲) ملک - نیرزد (۳) سعدیا - نیرزد (۴) ملک - بیازاری

۱۴- به خود آمدن « در عبارت « نیما ناگهان به خود آمد » یعنی :

۱) خود به خود راه افتادن (۲) هشیار شدن (۳) با پای خود راه رفتن (۴) خود را مرتب کردن

۱۵- در کدام گزینه تشبیه وجود دارد ؟

- ۱) گرفتم آن گل و کردم خمیری / خمیری نرم و نیکو چون حریری
۲) معطر بود و خوب و دلپذیری / بدو گفتم که مشکي يا عیبری
۳) چو گل بشنید این گفت و شنودم / بگفتا من گلی ناچیز بودم

۴) چو عمرم مدتی با گل گذر کرد / کمال همنشین در من اثر کرد

۱۶- در ساختمان کدام گزینه بن فعل به کار نرفته است؟

۱) همنشینی ۲) خوشبوی ۳) دلپذیر ۴) پاره دوز

۱۷- در کدام گزینه فعل اول شخص مفرد نیست؟

۱) که از بوی دلاویز تو مستم ۲) چو گل بشنید این گفت و شنودم
۳) بدو گفتم مشکی یا عبیری ۴) همه گل های عالم آزمودم

۱۸- کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست؟

۱) مفتخر ۲) فرخنده ۳) افتخار ۴) تفاخر

۱۹- در کدام گزینه غلط املایی وجود دارد؟

۱) دستش به پول خوردهای ته جیبش رسید ۲) سکه ها غلتیدند و توی دست پیرمرد افتادند .
۳) سه خصلت خوب در ایشان وجود داشت . ۴) معلمی متواضع و صمیمی و در کارش جدی بود .

۲۰- شخص فعل کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

۱) آورده ایم ۲) خواهیم فهمید ۳) نرانیم ۴) شنیدید

۲۱- فعل کدام گزینه زمان حال است؟

۱) ناگهان مردی فریاد برآورد . ۲) اهل خانه گندم را با آسیاب آرد می کردند .
۳) ما از فرمان خدا اطاعت می کنیم . ۴) قلبش از خوشحالی سخت می تپید .

۲۲- خاطره نوشته ای است که معمولاً زیبا ، عاطفی و پر جاذبه است .

۱) شخصی ۲) عمومی ۳) اختصاصی ۴) توصیفی

۲۳- بن مضارع کدام گزینه صحیح نمی باشد؟

۱) می شناختم : شناس ۲) توانسته بودم : توان ۳) می کاشتند : کاش ۴) افزوده ایم : افزا

۲۴- شخص و شمار فعل کدام گزینه صحیح است؟

۱) باد سرد پاییزی همچنان در کوچه می وزید . (دوم شخص مفرد)
۲) صدای به هم خوردن سکه ها را می شنوید (سوم شخص مفرد)
۳) باید دوباره دست هایش را داخل جیبش فرو برد (سوم شخص مفرد)
۴) امروز باید زودتر از همیشه به خانه برسید (سوم شخص مفرد)

۲۵- در عبارت « بعد از دانش آموختگی ، رشته ی دوستی را قطع نمی کردند . » وجه شبه چیست؟

۱) کشیدگی ۲) قابل قطع بودن ۳) باریک بودن ۴) ارتباط داشتن

خ	خ	خ	ق	ق	ن	ت
خود سنجی						
با نکات مهم فعل اسنادی آشنا شدم .						
با رسم نمودار اجزای جمله آشنا شدم .						
نکات نگارشی را در این بخش یاد گرفتم .						
زمان و شخص و شمار فعل را یاد گرفتم .						
با قالب قطعه و مسمط آشنا شدم .						
در مشخص کردن آرایه ی تضمین (انواع تضمین) و جناس (انواع جناس) مهارت پیدا کردم .						

خ	خ	خ	ق	ق	ن	ت
والدین سنجی						
فرزندم تمرین های این فصل را بعد از خواندن انجام داد .						
اشکالات خود را موقع خواندن و پاسخ به تمرین ها مشخص کرد .						

درس نامه ی درس یازدهم

ضمیر :

ضمیر کلمه ای است که در جمله ، جانشین اسم می شود و از تکرار اسم جلوگیری می کند .

انواع ضمیر : ۱- ضمیر شخصی

۲- ضمیر اشاره

۳- ضمیر پرسشی

۴- ضمیر مشترک

۱- ضمیر شخصی :
 ۱- ضمیر شخصی گسسته (جدا یا منفصل) : ضمیری هستند که به طور مستقل به کار می روند که عبارتند از : (من - تو - او (مفرد) ، ما - شما - آنها (جمع))
 ۲- ضمیر شخصی پیوسته (متصل یا چسبان) : ضمیری هستند که به اسم می چسبند و مستقل نیستند که عبارتند از (مَم - مَت - مَش (مفرد) ، مان - تان - شان (جمع))

۲- ضمیر اشاره: این - آن - همین - همان - اینان - آنان - اینها - آنها

۳- ضمیر پرسشی: کدام - چه - چند - که و

۴- ضمیر مشترک: خود - خویش - خویشان

آیا می دانستید:

❖ ضمائر شخصی پیوسته ، به اسم می چسبند و آنها را نباید با شناسه ی فعل اشتباه گرفت .

❖ تفاوت ضمیر پرسشی با صفت پرسشی : به دو جمله ی زیر دقت کنید :

کدام را خریدی ؟

کتاب را خریدی ؟

ضمیر پرسشی

صفت پرسشی اسم (هسته)

❖ در کنار ضمیر پرسشی دیگر اسم نمی آید چون آن ضمیر جانشین اسم است . اما در کنار صفت پرسشی

اسم می آید که نقش آن (هسته) است .

❖ خویش اگر به معنی خود باشد « ضمیر » است اما اگر به معنای اقوام و خویشان باشد « اسم » است .

❖ در ضمیر مشترک بعضی مواقع به دلیل تأکید از ضمیر پیوسته هم استفاده می شود که عبارتند از : خودم -

خودت - خودش - خودمان - خودتان - خودشان

پرسش و

پاسخ

۱- در عبارت ها و بیتهای زیر ، ضمیر شخصی را پیدا کنید .

▪ سوار که تازه به مقصودشان پی برده بود ، نگاهی از روی تحسین به ایشان افکند و سپس گفت : « شما خیلی فداکارید . »

▪ به گفتار پیغمبرت راه جوی / دل از تیرگیها بدین آب شوی

▪ به کوچه مان برگشتم . بچه ها شلوغ می کردند و کوچه را روی سرشان گذاشته بودند . از دلم غم را هل دادم بیرون و مشغول صحبت و شوخی با بچه ها شدم .

▪ ای یاد تو مونس روانم / جز نام تو نیست بر زبانم

▪ اسلام موجب شد که ایرانیان عالی قدر در جهان علم ، فلسفه و هنر ظهور کنند و نامشان جهانگیر گردد.

۲- در عبارات زیر مرجع ضمیر را پیدا کنید .

- شاید اولین فرد مسلمان ایرانی ، سلمان فارسی است که پیامبر بزرگوار اسلام (ص) درباره ی او فرمودند :
« سلمانُ مِنّا اهل البیت »
- یکی از موفقیت های اسلام این است که ملل مختلف با زبان ها و فرهنگ های گوناگون آن را پذیرفته اند و هر یک به سهم خود ، خدماتی کرده اند .
- اسلام ، آیین و قانونی است که متعلق به همه ی افراد بشر است و بر زبان خاصی تکیه نمی کند ؛ بلکه هر ملتی با خط و زبان خود می تواند بدون هیچ مانع از آن پیروی کند .

۳- در ابیات و عبارات زیر انواع ضمیر را مشخص کنید .

- دانی چه گفت مرا ، آن بلبل سحری ؟
« تو خود چه آدمی ای که از عشق بی خبری ؟ »
- دلم گرفته از این روزها ، دلم تنگ است
میان ما و رسیدن هزار فرسنگ است
- خود او نیز از این ماجرا مطلع بود .
- پس از ظهور اسلام و تشکیل حکومت اسلامی و گرد آمدن ملل گوناگون در زیر پرچم اسلام ، تمدنی عظیم و بسیار کم نظیر به وجود آمد که تاریخ ، آن را به « تمدن اسلامی » می شناسد .

تبـدیل ضمائر

مثال : خیاط لباس هایتان را آماده کرد . (خیاط لباس های شما را آماده کرد .)

متصل	گسسته	متصل	گسسته
مَم	من	مان	ما
تَت	تو	تان	شما
شَش	او	شان	ایشان - آنها

معادل ضمائر پیوسته می توانیم از ضمائر گسسته هم استفاده کنیم ، توجه کنید شخص و شمار آنها باید یکسان باشد .

تمرین

*** در عبارات زیر ضمیر گسسته (جدا) را به پیوسته (متصل) و بالعکس تبدیل کنید .

- شاگردانش می گویند به دو چیز علاقه مند بود ، قرائت قرآن و مشاعره .
- کتابهای تو را از کتابفروشی گرفتم .
- پدرم می گوید : « قلب ، مهمان خانه نیست که آدم ها بیایند و بروند . »
- مسجد های ما جای انسان های الهی است .

نکته ی املا

در املا از خط تحریری شکسته استفاده نشود . بهتر است هنگام نوشتن املا با توجه به آهنگ و مفهوم و پیام جمله ها ، نشانه های نگارشی را رعایت کنید .

تمرین

۱- ده کلمه که دارای ارزش املائی هستند از درس پیدا کنید و بنویسید .

۲- در عبارت زیر غلط های املائی را بیابید و درست آنها را بنویسید .

ایرانیان توانستند هوش ، لیاقت و استعداد خویش را به دیگران عملاً ثابت کنند به طوری که دیگران آنها را به

پیشوایی و مقتدایی بپذیرند و دیگر اینکه توانستند سهم عزیمی در تکمیل و توسعه ی یک تمدن عزیز جهانی به

خود اختصاص دهند .

۳- در هر جمله املائی درست را انتخاب کنید و دور آن را خط بکشید .

- کمی (مکس / مکث) کنید ، الآن از راه می رسد .
- لطفاً در زمان (تعیین / تعیین) شده ، برای جلسه تشریف بیاورید .
- امروز حرم (مطهر / مطحر) امام هشتم (ع) غبار روبی شد .
- شما خودتان بهتر از هر کس دیگری می دانید که (سلاح / صلاح) کار در چیست ؟

نگارشی

روشی برای نوشتن درباره ی موضوع های ذهنی

برای نوشتن درباره ی یک صفت یا مفهوم ذهنی ، مثل ایثار ، پهلوانی ، عشق ، میهن دوستی ، مهرمادری و راستگویی، نمی توان از سؤالاتی استفاده کرد که در درس قبل با آن آشنا شدیم .

اگر موضوع نوشتن ، یک صفت یا مفهوم ذهنی باشد ، پرسش ها از گونه ی دیگر خواهد بود .

✓ چند راهکار مناسب برای بهره گیری از این روش (شیوه) در طرح پرسش ها

ویژگی پرسش ها :

- فقط به اصل پردازد
- بر پایه ی ساختمان نوشته (رعایت موضوع - بند مقدمه - تنه و نتیجه) چیده شوند .
- همه ی جنبه های موضوع را در برگیرند .

✓ چند راهکار مناسب برای بهره گیری از این روش در ارائه ی پاسخ ها

ویژگی پاسخ ها

- فقط در جواب موضوع اصلی باشد .
- بر پایه ی نظم منطقی و رعایت ساختار نوشته ، تنظیم شوند .
- نتیجه ی مطالعه و تحقیق باشند .
- با نمونه و مثال از رفتارها و گفتارها همراه باشند .
- پاسخ ها کوتاه و گویا ، نوشته شوند .

تمرین

۱- متن فعالیت نگارشی درس هشت از کتاب فارسی نگارش را با دقت بخوانید . ابتدا موضوع برای متن تعیین

کنید ، سپس برای هر بخش پرسش هایی مناسب ، طرح کنید .

موضوع :

پرسش ها :

۲- حکایت زیر را بخوانید و به زبان امروزی باز نویسی کنید .

عابدی را حکایت کنند که شبی ده من طعام بخوردی و تا سحر ختم (قرآن) بکردی . صاحب‌دلی بشنید و گفت :
« اگر نیم نانی بخوردی و بخفتی ، بسیار از این فاضل تر بودی.»

اندرون از طعام خالی دار
تا در او نور معرفت بینی
تُهی از حکمتی به علت آن
که پُری از طعام تا بینی!

*** نکته ی شعر رستگاری ***

موقوف المعانی

وقتی شاعر بیتی را در شعر می آورد که برای فهمیدن و تکمیل شدن آن نیازمند بیت دوم باشیم به این روش
آرایه ی موقوف المعانی می گویند .

مانند : بُوی در دو گیتی ز بد رستگار
به گفتار پیغمبرت راه جوی
نکو کار گردی بر کردگار
دل از تیرگی ها بدین آب شوی

*** بیش تر بدانیم ***

به این مثال ها دقت کنید :

او از کار خود پشیمان است .

ما از کار خود پشیمانیم .

آنها از کار خود پشیمانند .

فعل (است) در فارسی به این صورت صرف می شود : (ام - ای - است - ایم - اید - اند)

درس نامه ی درس دوازدهم

بن فعل (ساخت بن فعل ماضی و مضارع)

اکنون به بن فعل مضارع می پردازیم

همان طور که می دانید هر فعل یک بن (ریشه) دارد .

❖ طریقه ی ساخت بن مضارع :

مصدر را امر می کنیم (بـ) را از ابتدای کلمه بر می داریم ، آنچه باقی می ماند ، بن مضارع است .

مانند : رفتن — برو — برو — رو

آیا می دانستید:

• هر فعل شش ساخت (صیغه) دارد .

شش ساخت زمان حال	
مفرد	جمع
می نویسم	می نویسیم
می نویسی	می نویسید
می نویسد	می نویسند

• بن یا ریشه ی فعل ، بخش ثابتی است که در همه ی ساخت ها ، تکرار می شود .

اسم مصدر

قبلاً با واژه ی مصدر آشنا شده اید ، اکنون می خواهیم به (اسم مصدر) پردازیم . اسم هایی در زبان فارسی وجود

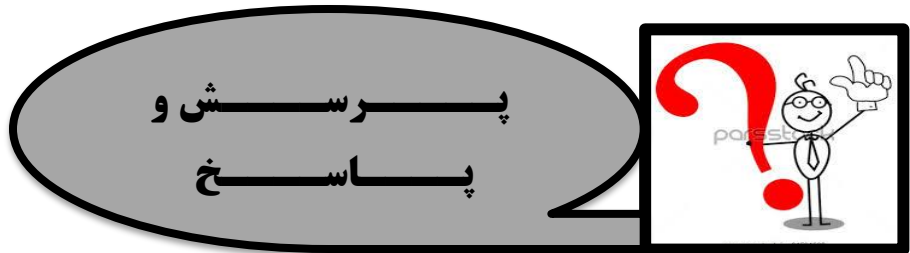
دارند که با نداشتن نشانه ی مصدر (ن) ، حاصلش معنی و مفهوم مصدر را می رساند یا می توان گفت بر معنی

مصدر دلالت دارند .

مانند : دانش — دانا بودن پرورش — پروراندن شادی — شاد بودن

معروف ترین و مهم ترین نشانه هایی اسم مصدر عبارتند از :

- بن مضارع + ش _____ پرور + ش = پرورش
- بن مضارع + ه _____ نال + ه = ناله
- صفت + ی _____ مهربان + ی = مهربانی
- اسم + ی _____ مادر + ی = مادری
- بن ماضی + ار _____ گفت + ار = گفتار
- اسم + بن مضارع + ان _____ کف + زن + ان = کف زنان
- بن ماضی + و + بن ماضی _____ نشست + و + برخاست = نشست و برخاست
- بن ماضی + و + بن مضارع _____ گفت + و + گو = گفت و گو

۱- از مصدرهای زیر فعل خواسته شده را بنویسید .

- شنیدن _____ مضارع اخباری _____ دوم شخص جمع _____
- خریدن _____ مضارع التزامی _____ اول شخص مفرد _____
- خواندن _____ مضارع مستمر _____ دوم شخص مفرد _____

۲- از فعل (پرسیده بودند) مثال های زیر را بنویسید .

- دوم شخص مفرد مضارع :
- دوم شخص جمع مضارع :

۳- در آیات زیر فعل مضارع و انواع آن را مشخص کنید .

- گلوی خشک مرا بغض می فشارد تنگ و کودکان مرا لقمه در گلو مانده است .
- نرگس که فریبد دل صاحب نظران را / این چشم سخن گوی ندارد که تو داری
- برخیز که باد صبح نوروز / در باغچه می کند گل افشان

۴- جدول زیر را کامل کنید .

اول شخص مفرد	دوم شخص مفرد	سوم شخص مفرد	اول شخص جمع	دوم شخص جمع	سوم شخص جمع
مضارع	می کوشم				
مضارع		بکوشد			

۵- بن مضارع فعل های زیر را مشخص کنید .

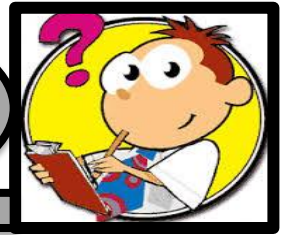
می خوانم :

می رویم :

می شنوند :

می پرسد :

نگته ی املا

۱- در نوشتن کلمه هایی که یک صدا ولی نشانه های متفاوت دارند ، دقت شود .

۲- به محل و تعداد نقطه های حروف در واژه ها ، دقت کنید .

تمرین

۱- واژه های صحیح را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید .

▪ گاهی به آرامی آنان را پایین می آورد و از سجده (بر می خواست - بر می خاست)

▪ اجازه نمی داد کسی در مقام در حضور او از دیگری بگوید . (دادخواهی - دادخاهی)

۲- با توجه به معنی هر واژه ، جای خالی را با حروف مناسب پر کنید .

ر فت (مهر و محبت)

یادت (دیدار بیمار)

م زون (غمگین)

أ وه (نمونه)

تمرین نگارش

آن چه را از شعر زیر در می یابید و می فهمید ، در یک بند بنویسید .

درخت گرم هر کجا بیخ کرد / گذشت از فلک شاخ و بالای او

گر امیدواری کز او پر خوری / به منت منه ، اره بر پای او

*** نکته ***

به مثالهای زیر توجه کنید :

- خواهم که بر مویت هر دم زخم شانه : می خواهم که بر مویت هر دم شانه بزخم .
 - خواهم روم به بستان : می خواهم به بستان بروم
- گاهی درنوشته ها ، فعل های مضارع بدون (می) یا (ب) می آیند ، نوع این گونه فعل های مضارع را بر اساس معنایی که بیان می دارند ، تعیین می کنیم ، یعنی (خواهم) مساوی با (می خواهم) و (زخم) برابر با (بزخم) و (روم) به معنی (بروم) است .

درس نامه ی درس سیزدهم

همان طور که در دروس قبل بیان شد ما فعل ماضی و انواع آن را خواندیم .
اکنون به تمرین انواع فعل ماضی می پردازیم .

پرسش و
پاسخ

۱- از مصدرهای زیر فعل های خواسته شده را با زمان و شخص مناسب بنویسید .

- پرسیدن _____ ماضی استمراری دوم شخص مفرد :
- چشیدن _____ ماضی ساده اول شخص جمع :
- رسیدن _____ ماضی بعید سوم شخص جمع :
- خندیدن _____ ماضی نقلی دوم شخص جمع :
- بویدن _____ ماضی التزامی اول شخص مفرد :
- شناختن _____ ماضی مستمر سوم شخص مفرد :

۲- در عبارت ها و بیت های زیر فعل ماضی ، شخص و شمار فعل را مشخص کنید .

- از دی که گذشت هیچ از او یاد مکن / فردا که نیامده است ، فریاد مکن
- صبا به لطف بگو آن غزال رعنا را / که سر به کوه و بیابان تو داده ای ما را
- دیدی که مرا هیچ کس یاد نکرد / جز غم که هزار آفرین بر غم باد
- آن ها هرگز از تلف شدن وقت خویش نگران و ناراحت نشدند .
- دو را در بر می گرفت و بر صورتشان بوسه می زد .

۳- بن فعل های زیر را به دست آورید .

رفته باشد :

شنیده بود :

خسته ام :

گرفتی :

می دویدند :

داشتم می خندیدم :

*** نکته ی مهم ***

به مثال زیر توجه کنید :

یاران پیامبر (ص) برفتند و این سخن با وی بگفتند .

در عبارت بالا، برفتند و بگفتند، ماضی ساده هستند .

در نوشته های کهن، ماضی ساده گاهی با یک (ب) در اولش می آمده است، هنوز هم در بعضی از گویش ها و لهجه های گوناگون فارسی، می توان آن را مشاهده کرد .

بنابراین نباید آن را با مضارع التزامی که اولش (ب) دارد، اشتباه کرد چون مضارع التزامی از بن مضارع ساخته شده و فعل ماضی از بن ماضی .

برفت : ماضی ساده

برود : مضارع التزامی

مانند :

خود آزمایی

۱- در بیت : « به گفتار پیغمبرت راه جوی / دل از تیرگی ها بدین آب شوی » منظور از « آب » کدام است ؟

۱) سخنان پیامبر (۲) تعالیم قرآن (۳) ولایت علی (ع) (۴) آب وضو

۲- معنی واژه ی مشخص شده در بیت : « بر این زادم و هم بر این بگذرم / چنان دان که خاک پی حیدرم » در کدام گزینه آمده است ؟

۱) زندگی می کنم (۲) می میرم (۳) می بخشم (۴) رها می کنم

۳- در عبارت « پس از ظهور اسلام و تشکیل حکومت اسلامی و گرد آمدن ملل گوناگون در زیر پرچم

اسلام، تمدنی عظیم و بسیار کم نظیر به وجود آمد . » نهاد کدام گزینه است ؟

۱) تمدن (۲) حکومت (۳) ملل (۴) اسلام

۴- در عبارت زیر چند ضمیر شخصی پیوسته به کار رفته است ؟

« آهسته بال و پرش را جمع کرد، اگر چه بارش دیشب کمی پرهایش را خیس کرده بود، باز خدا را ستایش

می کرد که هنوز زنده است و می تواند روی ماهشان را ببیند و برایشان دانه ببرد . »

۱) دو (۲) سه (۳) چهار (۴) پنج

۵- زمان فعل کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

(۱) شاید اولین فرد مسلمان ایرانی، سلمان است.

(۲) پیامبر بزرگوار اسلام در باره ی او فرموده اند.

(۳) ما امروز آثار گران بها و شاهکارهای ارزنده نداشتیم.

(۴) هر یک به سهم خود و با ذوق و فرهنگ خود خدماتی کرده اند.

۶- کدام گزینه از آثار شهید مطهری نیست؟

(۱) داستان راستان (۲) فاطمه فاطمه است (۳) تماشاگه راز (۴) جاذبه و دافعه ی علی (ع)

۷- در کدام گزینه غلط املائی وجود دارد؟

(۱) به طوری که دیگران آن ها را به پیشوایی و مقتدایی پذیرند.

(۲) سهم عظیمی در تکمیل و توسعه ی یک تمدن عظیم جهانی به خود اختصاص دهند.

(۳) استعدادهایی نظیر بوعلی، فارابی، ابوریحان، خیام و خواجه نصیرالدین توسی

(۴) در برخی از کشورهای غیر اسلامی، مسلمانان در اقلیت اند.

۸- در کدام گزینه واژگان مترادف به کار نرفته است؟

(۱) در میان جمع گشاده رو بود و در تنهایی، سیمایی محزون و متفکر داشت.

(۲) درباره ی کسانی که به حریم قانون تجاوز می کردند، گذشت و مدارا نداشت.

(۳) به درستی که رسول خدا برای شما، اسوه و نمونه ی نیکویی است.

(۴) در زمان رهبری، همانند دوران جوانی و میان سالی خویش، هم چنان افتاده و فروتن بود.

۹- کدام گزینه برای جای خالی در بیت « آدم و نوح و خلیل و موسی و عیسی / آمده مجموع در»

محمد (ص) مناسب است؟

(۱) زلال (۲) ضلال (۳) ذلال (۴) ظلال

۱۰- بیت: « سعدی اگر عاشقی کنی و جوانی / عشق محمد (ص) بس است و آل محمد » چند جمله است؟

(۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش

۱۱- در کدام گزینه دو واژه، هم خانواده نیست؟

(۱) عطوفت - انعطاف (۲) رأفت - رؤف (۳) تجمل - مجال (۴) اعتدال - معدل

۱۲- کدام گزینه آرایه ی مشترکی با بقیه ندارد؟

(۱) مُلک و دولت دنیا اعتماد را نشاید و سیم و زر در سفر به محل خطر است.

(۲) یا دزد یک بار ببرد یا خواجه به تفاریق بخورد.

(۳) اما هنر، چشمه ی زاینده است و دولت پاینده

(۴) هنرمند هر جا رود قدر بیند و بر صدر نشیند و بی هنر، لقمه چیند و سختی بیند.

۱۳- فعل کدام گزینه زمان حال را نشان می دهد؟

- (۱) خداوند مهربان در قرآن کریم می فرماید .
(۲) با فرزندان خود به مهر و عطوفت رفتار می کرد .
(۳) پیامبر بد رفتاری با شخص خود را می بخشید .
(۴) بیش تر اوقات چشم هایش را به زمین می دوخت .

۱۴- فعل کدام جمله ، هم شکل حال و هم گذشته را نشان می دهد؟

- (۱) نزدیک ترین جای خالی را اختیار می کرد .
(۲) سخن هم نشین خود را نمی برید .
(۳) بیش از حد لزوم سخن نمی گفت .
(۴) هیچ گاه زبانش را به دشنام نمی آلود .

۱۵- در کدام گزینه نقش کلمه ی مشخص شده درست نیست؟

- (۱) در میان جمع گشاده رو بود . (مسند)
(۲) در تنهایی سیمایی محزون و متفکر داشت . (صفت)
(۳) هیچ گاه زبانش را به دشنام نمی آلود . (متمم)
(۴) بدر رفتاری با شخص خود را می بخشید . (مفعول)

۱۶- در عبارت : « مُلک و دولت دنیا اعتماد نشاید » « را » به معنی کدام گزینه است؟

- (۱) از (۲) برای (۳) به (۴) فک اضافه

۱۷- در ساختمان کدام گزینه بن فعل به کار نرفته است؟

- (۱) پاینده (۲) زایش (۳) رفتار (۴) پیش دستی

۱۸- مضارع اخباری دوم شخص جمع از مصدر « گرفتن » کدام گزینه است؟

- (۱) می گیرید (۲) بگیرید (۳) گرفتید (۴) می گرفتید

۱۹- کدام گزینه با مفهوم واژه ی « مقتدایی » تناسبی ندارد؟

- (۱) رهبری (۲) پیشوایی (۳) پیروی (۴) امامت

۲۰- مضارع اخباری ، دوم شخص جمع « می خواستند » کدام گزینه است؟

- (۱) می خواهید (۲) بخواهید (۳) می خواستید (۴) می خواهی

۲۱- اگر بخواهیم جمله ی : « صدای شلیک گلوله ای در کوره راه کوهستان های میان خمین و اراک پیچید . » را

با فعل زمان حال بنویسیم ، کدام گزینه مناسب است؟

- (۱) می پیچد (۲) می پیچید (۳) می پیچیدند (۴) پیچید

۲۲- بن ماضی فعل های « می خواهی - ببرند - می بینید و آورده ای » در کدام گزینه است؟

- (۱) خواه - برد - دید - آورد
(۲) خواست - برد - دید - آورد
(۳) خاست - برید - دید - آورد
(۴) خواست - برید - بین - یاور

۲۳- بن مضارع فعل های « پذیرفتی - گفته ای - می خواندید - نشسته اند » کدام گزینه است؟

- (۱) پذیر - گفت - خوان - شوی
(۲) پذیرفت - گفت - خواند - نشست
(۳) پذیر - گو - خوان - نشین
(۴) پذیر - گوی - خوان - نشین

۲۴- کدام گزینه نثر ادبی به حساب می آید؟

- (۱) امام خمینی در هفت سالگی توانست قرآن را ختم کند .
- (۲) همه به فرمان امام در کوچه ها و خیابان ها تظاهرات کردند .
- (۳) امام خمینی سرانجام در شبی غم بار و تلخ به خدا پیوست .
- (۴) سرانجام پس از شهادت هزاران زن و مرد مسلمان ، انقلاب ایران به پیروزی نزدیک شد .

خ	خ	ق	ن	خود سنجی
				با انواع ضمیر و مرجع آشنا شدم .
				در تبدیل ضمایر مهارت پیدا کردم .
				در مشخص کردن انواع فعل ماضی و مضارع مهارت پیدا کردم .
				اسم مصدر را یاد گرفتم .
				پاسخ دادن به سؤالات پایان فصل برایم راحت بود .

خ	خ	ق	ن	والدین سنجی
				با علاقه به سؤالات این فصل جواب داد .
				در پاسخگویی به سؤالات مهارت خوبی پیدا کرده است .

درس نامه ی درس شانزدهم

فعل آینده (مستقبل)

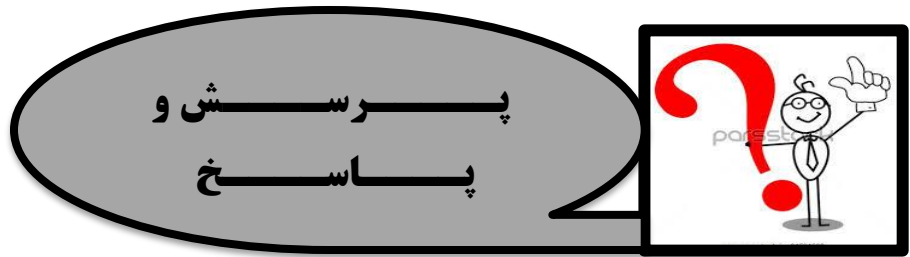
به فعلی گفته می شود که بر انجام کاری یا پذیرفتن حالتی در زمان آینده دلالت دارد .

❖ روش ساخت : بن مضارع (خواه) + شناسه + بن ماضی فعل اصلی

به جدول شش ساخت زمان آینده توجه کنید :

مفرد	جمع
اول شخص مفرد: خواهم خواند	اول شخص جمع: خواهیم خواند
دوم شخص مفرد: خواهی خواند	دوم شخص جمع: خواهید خواند
سوم شخص مفرد: خواهد خواند	سوم شخص جمع: خواهند خواند

دقت کنید در صرف فعل های جدول ، بن مضارع (خواه) و بن ماضی (خواند) ثابت است و شناسه ها در هر ساخت (در هر شخص) تغییر کرده است .

۱- در بیت های زیر فعل آینده را مشخص کنید .

- حافظ از بهر تو آمد سوی اقلیم وجود / قدمی نه به وداعش که روان خواهد شد
- با نسیم بهار و بلبل و باغ / گرم راز و نیاز خواهم شد
- خواهم شدن به بستان ، چون غنچه با دل تنگ / آنجا به نیک نامی پیراهنی دریدن
- غم تو آشکار خواهم کرد / چه کنم در نهان نمی گنجد
- گفتم امروز راست خواهم داشت / قامت چرخ گوژ پشت کهن

۲- جاهای خالی را با فعل اول شخص مفرد آینده مناسب از مصدری که در کمانک آمده ، پر کنید .

- قایقی / (ساختن) (انداختن) به آب / دور خواهم شد از این خاک غریب / که در آن هیچ کسی نیست / که در پیشه ی عشق قهرمانان را بیدار کند .
- قایقی از تور تهی / و دل از آرزوی مروارید / همچنان (راندن) / نه به آبی ها دل (بستن) / نه به دریا ، پریانی که سر از آب به در می آرند .
- همچنان (راندن) / همچنان (خواندن) / « دور باید شد ، دور »

نماد

عبارت از چیزی که نماینده ی چیز دیگری باشد ، اما این نماینده بودن نه به علت شباهت دقیق میان دو چیز بلکه از راه اشاره ی نامعلوم یا از راه رابطه ی اتفاقی یا قراردادی است .

از دیر باز در هنر ، به ویژه ، در ادبیات فارسی ، هر یک از عناصر طبیعت را نشانه (نماد) چیزی دانسته اند .

کوه : (نماد استقامت) آسمان : (نماد ایثار و بخشندگی) رود : (نماد جنبش و تکاپو)

شاعران و داستان نویسان با استفاده از تخیل و آوردن شخصیت های غیر انسان ، ذهن ما را وا می دارند تا شبیه آنها را در جامعه و اطراف خودمان پیدا کنیم ؛ به طور مثال ، داستان (آدم آهنی و شاپرک) یک داستان رمزی و نمادین است .

در این داستان آدم آهنی نماد انسان های بی عاطفه است که احساس ندارند اما شاپرک نماد انسان های مهربان

است که از عاطفه و احساس برخوردارند.

تمرین

تحقیق کنید هر یک از واژه های زیر نماد چه چیزی است؟

لاله : آب : روباه :
کوه : کبوتر : درخت سرو:

*** بیش تر بدانیم ***

علامت های نگارشی، ابزاری است برای کمک به انتقال درست مقاصد و اهداف نویسنده به خواننده. پیش از این

در بحث انواع جمله، با بعضی از یان علامت ها، آشنا شدید:

(۰): در پایان جملات امری و خبری قرار می گیرد.

(?): در پایان جملات پرسشی استفاده می شود.

(!): در پایان جملات عاطفی کاربرد دارد.

اکنون نمونه های دیگر از این علامت ها را معرفی می کنیم:

(-): در نوشته های داستانی و نمایشنامه ها برای جلوگیری از تکرار نام شخصیت ها هنگام نقل قول استفاده می

شود. مانند:

علی: (برویم)

پرویز: (نه)

- چرا؟

- نمی توانم

(: (الف) پیش از آغاز نقل قول مستقیم استفاده می شود، مانند: پیامبر فرمودند: « علم را حتی اگر در چین باشد

بجوید ».

ب) پیش از معرفی انواع یک چیز استفاده می شود. مانند: وسایل موجود در کیف او این ها بود: مداد - دفتر -

خودکار

(«) ۱- برای نشان دادن جمله ی نقل قول مستقیم استفاده می شود. مانند: امام حسین (ع): « اگر دین ندارید

دست کم، آزاده باشید ».

۲- برای برجسته ساختن یک واژه در جمله استفاده می شود. مانند: خواجه شمس الدین محمد، ملقب به

« حافظ » غزل سرای قرن هشتم هجری است.

تمرین

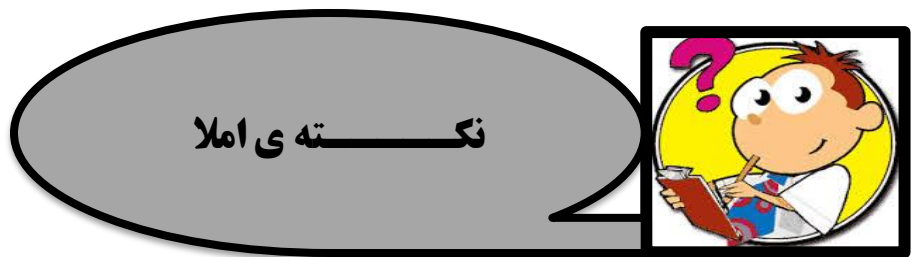
۱- با توجه به نکته ی بیش تر بدانیم علائم نگارشی مناسب برای هر جمله به کار ببرید.

(. - ؟ - ! - : - « - / - -)

- اسم تو چیست () این سؤال شماره ی یک بود () روی کاغذ نوشته شده بود () خراب است .
- نمی دانم آیا امشب هم می آید یا نه وای ()
- () شما برای انجام دادن چه کاری درست شده اید ()

۲- در داستان « آدم آهنی و شاپرک » هر کدام نماد چه انسان هایی هستند ؟

۳- داستان نویسان با استفاده از و ذهن ما را وا می دارند تا شبیه آن را در جامعه و اطراف خود پیدا کنیم .

نکته ی املا

- ۱- نشانه ی تنوین به صورت (- ن) خوانده و شنیده می شود اما در املا این نشانه به شکل (آ) نوشته می شود . مانند : اصلاً - مرتباً و ..
- ۲- برخی از کلمات در گفتار دچار تغییرات تلفظی می شوند اما در نوشتن ، شکل مکتوب و نوشتاری آن ها باید مورد توجه باشد . مانند : اجتماع - مجتبی و ...

تمرین

۱- به کمک آموخته هایتان درباره ی نشانه ی تنوین ، برای هر واژه املا ی درست را انتخاب کنید و دور آن را خط بکشید و سپس با آن واژه جمله ی جدید بسازید .

الف) مرتباً - مرتبن

ب) اصلاً - اصلن

ج) گفتاً - گفتن

د) جدأ - جدن

هـ) گردأ - گردن

و) حتماً - حتمن

۳- با توجه به آنچه درباره ی نشانه ی همزه (وُ - اُ - اَ) و محل و شیوه ی کاربرد آن آموخته اید ، در هر واژه جای خالی را با حروف مناسب پر کنید .

سر..... ت : شتاب

م..... دب : همراه با ادب

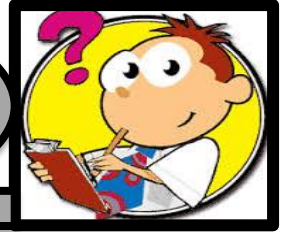
س..... ال : پرسش

مطم..... ن : با اطمینان

مت..... سفانه : بدبختانه

ر..... یس : سرپرست

نکته نگارشی

داستان کوتاهی را که تا کنون خوانده اید به طور خلاصه بنویسید و نمادهای آن را مشخص کنید .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درس نامه ی درس هفدهم

❖ واژه های ساده و غیر ساده (ساختمان اسم)

کلمه ها از نظر ساختمان به دو نوع ساده و غیر ساده تقسیم می شوند .

الف) ساده :

همان طور که قبلاً گفتیم واژه هایی هستند که فقط یک جزء دارند . یعنی نمی توان آن ها را به بیش از یک جزء تقسیم کرد . مانند : صحرا - گل - کلاس - میز - نام و ...

ب) غیر ساده :

واژه هایی هستند که بیش از یک جزء دارند یعنی از دو یا چند قسمت ساخته شده اند .

مانند : گلخانه : گل + خانه

فرمانگذار : فرمان + گذار

روزنامه نویسی : روز + نامه + نویس + ی

توجه!

*** نشانه های جمع (ان - ها) و پسوندهای صفت ساز (تر - ترین) واژه ها را غیر ساده نمی سازند .

❖ ساختمان کلمات غیر ساره

۱- مشتق :

از یک جزء معنادار + یک جزء بدون معنی درست شده است .

چشم + ه : چشمه

مانند : با + استعداد : بااستعداد

بعداً نگید ،

نگفتیم ما !

✓ به بخش بدون معنی (وند) ، هم می گویند .

وند : که شامل : پیشوند ، پسوند و میان وند می شود ، به تنهایی و از خود معنی مستقل ندارد ولی به اسم های دیگر

می چسبد و اسم جدید معنی دار می سازد .

انواع وند :
 پیشوند : قبل از اسم می آید . یا ادب - بی هنر - نادان و ...
 پسوند : بعد از اسم می آید . نمکدان - سوگوار - هنرمند و ...
 میان وند : بین اسم ها می آید . سرتاسر - گفت و گو - سر به سر و ...

✓ قبلاً با پسوند های زیر آشنا شده اید :

پسوند	مثال	پسوند	مثال
ی	شیرازی - عکاسی	گاه	کارگاه - صبحگاه
دان	گلدان - نمکدان	ستان	کوهستان - دبیرستان
مند	دانشمند - نیازمند	زار	نمکزار - شوره زار
ه , ه	چشمه - پایه - خنده	ناک	غمناک - چسبناک
انه	کودکانه - ماهانه	نده	نویسنده - شنونده
گر	کارگر - اهنگر	گار	آفریدگار - رستگار

*** یک سؤال بسیار مهم :***

آیا ترکیب های (اسم + ___ + اسم) : مضاف الیه ، یا (اسم + ___ + صفت) : موصوف و صفت یا (اسم + ___ + ضمیر) : مضاف و مضاف الیه ؛ غیر ساده هستند ؟

پاسخ :

خیر ، چون این ها ترکیب هستند و باید ساختمان هر واژه را جداگانه بررسی کنیم ؛

بنابراین ، در ترکیب « دانش آموز با هوش » هر دو واژه غیر ساده و در ترکیب « حیاط مدرسه » هر دو واژه ساده و ترکیب « آموزگار کلاس » واژه ی اول ، غیر ساده و واژه ی دوم ، ساده است .

✓ حروف میانجی (گ و ی) و نشانه های جمع چون معنی واژه را تغییر نمی دهند ، واژه را غیر ساده نمی سازند .

✓ ساختمان واژه هایی که از زبان های دیگر (انگلیسی و عربی و ..) وارد زبان فارسی شده اند ، واژه ی ساده به حساب می آیند . اما اگر به آنها جزء فارسی اضافه کنیم غیر ساده می شوند .

مانند : تلفن : ساده تلفنی : غیر ساده آسانسور : ساده آسانسوردار : غیر ساده

۲- واژه های مرکب :

از دو یا چند جزء معنادار تشکیل می شود .

: در ساخت واژه های مرکب ، پیشوند یا پسوند وجود ندارد .

مداد پاک کن : مداد + پاک + کن

مانند : شب بو : شب + بو

چهلچراغ : چهل + چراغ

۳- مشتق مرکب:

واژه هایی هستند که از دو جزء معنادار + یک جزء بدون معنا درست شده اند .

مانند : ناجوانمرد : نا + جوان + مرد

دانش آموز : دان + — ش + آموز

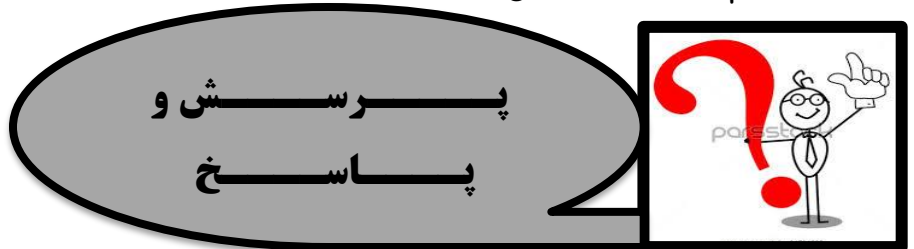
هزار تومانی : هزار + تومان + ی

*** نکته ***

ترجمه :

شما داستان هایی را تا به حال خوانده اید که نویسنده ی آن ایرانی نبوده یعنی آن داستان ها را به زبان فارسی ترجمه کرده است . علاوه بر این شما با ترجمه از سال های گذشته آشنا شده اید . مثلاً آیات قرآنی و احادیث را با ترجمه ی فارسی خوانده اید . به کسی که ترجمه می کند ، « مترجم » می گویند .. مترجم باید به دو زبان ، یعنی زبانی که از آن ترجمه می کند و زبانی که به آن ترجمه می شود ، کاملاً آشنا و مسلط باشد .

مترجمان هنگام ترجمه ، از منابعی مانند : فرهنگ لغت ، دایره المعارف ، فرهنگ نامه و ... استفاده می کنند .

۱- در بیت های زیر واژه های غیر ساده را پیدا کنید و اجزای تشکیل دهنده ی آنها را بنویسید .

▪ دل شکسته گشت کشتیبان ز تاب / لیک آن دم کرد خامش ز جواب

▪ دل تنگ غنچه ایم ، بگو راه باغ کو؟ / خاموش مانده ایم ، خدا را چراغ کو؟

▪ این ریشه های خشک که در خاک تیره اند / آب زلال آبی روشن نمی خورند

▪ سراسر صدف شدم عمرم همه محو نگاه تو / ولی از نحوه ی چشمت چه دانم ؟ نمی دانم

به شب نشینی شبنم ، جشنواره ی اشک / به مهمانی پر شور چشم و گونه ی تر

خون لبخند گل به گردن تو / خون بهای بهارها با تو

۲- در بین واژه های زیر ، واژه های ساده و غیر ساده را پیدا کنید و در دو دسته ی جدا بنویسید .

غمگین - استقبال - نامه - راه آهن - پیامبر - نصیحت - ارجمند - دریا - خودکار - کار آفرین - گلاب - شیرین - سه تار - دلگشا - نهایت - مطالعه - دستبند - ظرف - توانگر - بخشش - کمر بند

واژه ی غیر ساده	واژه ی ساده

۳- با اضافه کردن یک بخش ، واژه های ساده ی زیر را به واژه های غیر ساده تبدیل کنید و واژه های غیر ساده را در جای خالی بنویسید .

شیرین :	هنر :
ساخت :	توان :
دانش :	دل :
دارو :	ایران :

۴- نقش دستوری واژه های مشخص شده را بنویسید .

- در پایان مراسم ، معلم شاگردانش را به کلاس برگرداند .
- دوستان ما امروز جمع شده ایم ، تا یاد و خاطره ی « نمی توانم » را گرامی بداریم .
- « دوتا » معلم مدرسه ی کوچکی بود .
- به گفت : پسرم ! می بینم که خوب از عهده ی کارها بر می آیی .
- با این که سال ها قبل من معلم « دوتا » بودم و او شاگرد من بود .
- به شما جوانان به عنوان فرزندان عزیز و پاره های دل این ملت می گویم .

۵- ترجمه ی فارسی عبارت های زیر را از « انگلیسی و عربی » به فارسی بنویسید .

This story is the last lesson what is your idea about

اَضَاعَهُ الْفُرْصَةَ غُصَّه « امام علی (ع) »

نکته ی املا

- ۱- کلماتی همچون (بلیت - اتو - توس - اتاق - قورباغه و ...) واژه هایی هستند که گاهی به صورت (بلیط - اطو - طوس - اطاق - غورباغه و ...) نیز نوشته می شوند . اما شکل اول آنها مناسب تر است .
- ۲- در شکل نوشتاری کلماتی همچون (خواهر - خوش - خواستن - خواهش و ...) حرفی وجود دارد که خوانده نمی شود . به خاطر سپردن شکل املائی از نکات مهم املائی است .

تمرین

- ۱- در هر جمله ، املائی درست را انتخاب کنید و دور آن را خط بکشید .
 - بانک (تسهیلات - تصهیلات - تسحیلات - تصحیلات) مناسبی برای خرید مسکن در نظر گرفته است .
 - من در مجموع این کار را (مسبت - مصبت - مثبت) ارزیابی می کنم .
 - آن دو همراه (قرین - غرین) همیشگی هستند .
 - او برای درس خواندن (سماجت - صماجت) بی نظیری داشت .
 - انگشتر را از من گرفت و درون (جئبه - جعبه) گذاشت .
 - با دیدن آگهی (ترهیم - ترحیم) آن بزرگمرد ، واقعاً جا خوردم .
 - (ضربه - ظربه) ی روحی بزرگی به او وارد شده است .

۲- با توجه به معنی هر واژه ، جای خالی را با حرف مناسب پر کنید .

ب ل : کنار بـ خره : نهایتاً ، عاقبت

فـ م : مهیا ، آماده نـ نایت : توجه ، بخشش

ر م : عدد

*** نکات مهم ***

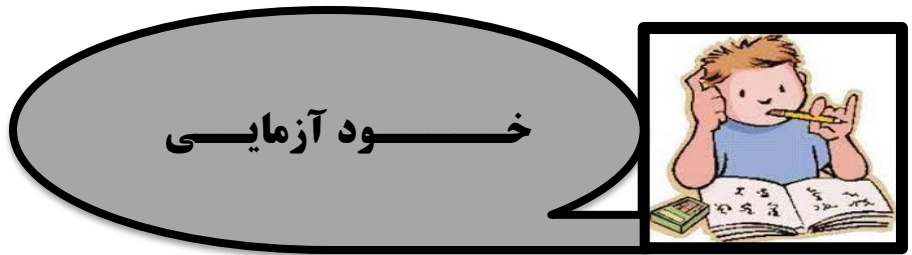
به افعال زیر توجه کنید :

(مکن - مزن - مسوزان)

در نوشته های کهن و در بعضی از نوشته های جدید ، به جای « نَ » در اول فعل های نهی (امرمنفی) (مَ) به کار می رود که تغییری در معنی آنها ایجاد نمی کند ، یعنی این موارد ، برابر با همان « نکن » « نران » و « نسوزان » است
 میازار موری که دانه کش است / که جان دارد و جان شیرین خوش است

نکته ی مهم :

بعضی واژگان هستند که هم دو جزء معنی دار در آن ها هست و هم دارای « وند » هستند .
 مانند : خانه داری : خانه (اسم) + دار (بن مضارع) + ی (پسوند)
 سرمایه گذاری : سرمایه (اسم) + گذار (بن مضارع) + ای (پسوند)
 میهن دوستی : میهن (اسم) + دوست (صفت) + ای (پسوند)
 این واژگان را مشتق مرکب می گویند .

خود آزمایی

۱- در کدام گزینه نهاد به درستی مشخص نشده است ؟

(۱) شناسنامه ی ما ، عمر حقیقی ما را تعیین نمی کند

(۲) فرصت های خوب و عزیز می گذرند .

(۳) شهید رجایی را دانش آموزان دوست داشتند .

(۴) آفتاب بر گل ها و سبزه ها می تابد .

۲- کدام گزینه « ایستادند » در زمان آینده را نشان می دهد .

(۱) خواهد ایستاد (۲) خواهید ایستاد (۳) خواهند ایستاد (۴) خواهیم ایستاد

۳- کدام نمادها به ترتیب ، در مفهوم « صلح و دوستی » و « نور و روشنایی » است ؟

(۱) کبوتر و آب (۲) آینه و کبوتر (۳) درخت و آینه (۴) کبوتر و آینه

۴- کدام واژه از انواع دو تلفظی نیست ؟

(۱) اشتباه (۲) اجتماع (۳) مجتبی (۴) دستمال

۵- کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست؟

(۱) توجه (۲) تهاجم (۳) توجیه (۴) مواجهه

۶- فعل آینده، دوم شخص جمع از «برمی‌خیزیم» کدام گزینه است؟

(۱) برخواهید خاست (۲) خواهید برخواست (۳) برخواهی خاست (۴) برخواهید خواست

۷- اگر بخواهیم جمله‌ی: «آدم آهنی قصه‌ی ما در گوشه‌ای از سالن نمایشگاه ایستاده بود.» را با فعل

زمان حال بنویسیم، کدام گزینه مناسب است؟

(۱) می‌ایستد (۲) می‌ایستید (۳) می‌ایستاد (۴) می‌ایستند

۸- در جمله‌ی: «شاپرک بالش را بر چشم شیشه‌ای تروم کشید.» مفعول کدام گزینه است؟

(۱) چشم (۲) ش (۳) بالش (۴) تروم

۹- تروم جواب‌های مناسبی به بالش بالی نمی‌داد، چون:

(۱) نمی‌خواست (۲) نمی‌توانست (۳) مغرور بود (۴) بالش بالی حقیر بود

۱۰- کدام گزینه با «نجوا» هم خانواده است؟

(۱) ناجی (۲) منجی (۳) مناجات (۴) نجات

۱۱- عبارت: «متأسفانه وقت رفتن رسیده خداحافظ تروم عزیز» چند جمله است؟

(۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۱۲- بن مضارع و ماضی کدام گزینه صحیح نیست؟

(۱) گیر-گرفت (۲) پرس-پرسید (۳) آویز-آویخت (۴) نشان-نشست

۱۳- فعل کدام گزینه بدون تغییر در تلفظ، هم زمان حال و هم گذشته را بیان می‌کند؟

(۱) پای چپ را محکم بر زمین می‌کوبید.

(۲) این افکار احساس خوبی در او به وجود می‌آورد.

(۳) بالش بالی روی زمین بالش می‌زد.

(۴) من بیش‌تر از همه، از روغن خوشم می‌آید.

۱۴- در کدام گزینه غلط املائی نیست؟

(۱) برای ما بازدید کننده گان از این نمایشگاه چه آرزویی دارید.

(۲) بعضی اوقات هم حتی با چشم نارنجی رنگش، موزیانه چشمک می‌زد.

(۳) آدم آهنی قصه‌ی ما هرگز از جواب دادن به این سؤال خسته نمی‌شد.

(۴) باد با خود رایحه‌ی گل‌های درخت بلوط و صدای خش‌خش برگ‌هایش را می‌آورد.

۱۵- از میان واژگان زیر، کدام گزینه اجزای کمتری دارد؟

۱) بازنشستگی (۲) متأسفانه (۳) سخنرانی (۴) فراموشکاری

۱۶- از میان واژگان غیر ساده ی زیر ، کدام با بقیه تفاوت دارد ؟

۱) قلمدان (۲) نمکدان (۳) فیزیكدان (۴) كاهدان

۱۷- شكل املايی کدام گزینه قابل قبول است ؟

۱) بليت (۲) طوس (۳) اطاق (۴) غورباغه

۱۸- فعل کدام گزینه اسنادی است ؟

۱) معلم شاگردانش را به كلاس برگرداند .

۲) روی میز معلم ، یک جعبه ی خالی كفش بود .

۳) هنوز كار معلم تمام نشده بود .

۴) شاگردان هرگز چنین روزی را فراموش نخواهند كرد .

۱۹- « بوم » در بیت : « مكن ما را از این درگاه محروم / چو گنجشكان مران ما را از این بوم » به چه معنا

است ؟

۱) بام خانه (۲) جغد (۳) سرزمین (۴) قاب نقاشی

۲۰- در کدام گزینه آرایه ی تشبیه نیست ؟

۱) دلم در آتش غفلت مسوزان (۲) به معنی شمع جانم بر فروزان

۳) چو گنجشكان مران ما را از این بوم (۴) مكن دورم ز نزدیكان درگاه

۲۱- در کدام گزینه املايی ضمیر پیوسته صحیح است ؟

۱) شب قبل كفشها را خوب تمیز كن . (۲) باید وفاداریش را به شاه ثابت كند

۳) اگر نه خونت به گردن خودات است . (۴) به خاطر هیچ ، زندگی ات را به خطر نینداز

۲۲- کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست ؟

۱) معیشت (۲) مشایعت (۳) شایعه (۴) شیوع

۲۳- در کدام گزینه واژه ی جمع نیست ؟

۱) كه احوال بدم را نیک گردان (۲) زبان ده كه اسرار تو گوید

۳) مكن ما را از این درگاه محروم (۴) مكن دورم ز نزدیكان درگاه

۲۴- در جمله ی چندم عبارت زیر ، فعل آینده وجود دارد ؟

« آنها می خواهند تلاش بكنند كه مسیر خود را ادامه بدهند . تلاش هایشان ، زمانی نتیجه خواهد داد كه

هدفی را مشخص كنند . »

۱) اول (۲) دوم (۳) چهارم (۴) پنجم

۲۵- در کدام بیت « مفعول ، مسند ، متمم و فعل آینده » وجود دارد ؟

(۱) شبنم از روی برگ گل ، برخاست / گفت : می خواهم آفتاب شوم

(۲) گفت : باغی بزرگ خواهم شد / تا ابد سبز سبز خواهم ماند

(۳) با نسیم بهار و بلبل باغ / گرم راز و نیاز خواهم شد

(۴) جوجه گنجشک گفت : می خواهم / فارغ از سنگ بچه ها باشم

۲۶- جزء پایانی کدام گزینه « کَـک » نیست ؟

(۱) مردمک (۲) بامک (۳) دخترک (۴) یکایک

۲۷- در کدام گزینه پسوند تصغیر (کوچکی) وجود دارد ؟

(۱) طفلک (۲) پشمک (۳) سرخک (۴) شاخک

۲۸- در کدام گزینه ، همه ی واژه های به کار رفته ، ساده است ؟

(۱) مطالعه - استقلال - خیابان (۲) مردانه - دهانه - گلزار

(۳) روش - پویش - خنده (۴) هنرمندانه - کردار - گوینده

۲۹- در میان واژه های زیر ، چند واژه غیر ساده است ؟

(سازگار - جهان گیر - احکام - استقبال - مدارس - شادی - خاسته - متحمل - جنبش - آفریدن -

کامیاب - ناله)

(۱) شش (۲) هفت (۳) هشت (۴) نه

۳۰- در کدام گزینه واژه ی مرکب وجود ندارد ؟

(۱) یک قوم دویدند و به مقصد نرسیدند (۲) فریاد که در رهگذر آدم خاکی ...

(۳) همت طلب از باطن پیران سحر خیز (۴) به هر گلبن هزاری ساز برداشت

خود سنجی				
ن	ت	ق	خ	خ

والدین سنجی				
ن	ت	ق	خ	خ

منابع

- کتاب جامع تیزهوشان فارسی هفتم (مبتکران)
- کتاب ادبیات فارسی هفتم تیزهوشان (خیلی سبز)
- کتاب کار ادبیات فارسی هفتم (خیلی سبز)
- کتاب فارسی هفتم (سوالات طبقه بندی شده) گلبرگ (نشر گل واژه)
- کتاب اِکو کار فارسی هفتم (کاگو)
- کتاب فارسی هشتم (دوره ی اول متوسطه)
- کتاب آموزش و کار فارسی و نگارش ششم (مؤلف حبیب کیانی)
- اطلاعات مربوط به فارسی و نگارش (دبیر زبان و ادبیات فارسی : صفورا شیرانی)